

RESPUBLİKA ELMİ TƏDQİQATLARIN ƏLAQƏLƏNDİRİLMƏSİ ŞURASI

Təşkilatın adı	Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Azərbaycan Tibb Universiteti RF Səhiyyə Nazirliyi Federal dövlət büdcəli ali təhsil müəssisəsi “A.İ. Yevdokimov adına Moskva Tibbi-Stomatologiya Universiteti”
Sənədin növü	Tibb üzrə Elmlər Doktoru adını almaq üçün Dissertasiya işinin ANNOTASIYASI
Tədqiqat işinin adı	“UŞAQLARDA YOĞUN BAĞIRSAĞIN CƏRRAHİ PATOLOGİYALARININ LAPAROSKOPIK ƏMƏLİYYATLARININ NƏTİCƏLƏRİNİN YAXŞILAS- DIRILMASI YOLLARI”
Tədqiqat mövzusunun aid olduğu elmi problemin adı	Yoğun baxırsağın inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəlikləri
Qeydiyyat alındığı Elmi Şuranın adı	
Qeydiyyat tarixi	
Etika Komissiyasının qərarı	
İxtisas şifri	14.01.19 3230.01
İxtisasın adı	Uşaq cərrahlığı
İcarçının statusu	Doktorant
İcraçı	İsmayılov Mahmud Uğurlu oğlu
Təvəllüdü	14.11.1968
Cinsi	Kişi
İş yeri və vəzifəsi	Bakı şəhəri, 12 saylı uşaq poliklinikası
Əlaqə	ующий
Elmi rəhbər	
Elmi məsləhətçilər	t.ü.e.d. professor, Poluxov R.Ş. Azərbaycan Tibb

	<p>Universiteti, uşaq cərrahlığı kafedrasının müdiri, +99450-316-26-99, ramizpoluxov@mail.ru</p> <p>t.e.d. professor, Poddubniy İ.V. A.İ. Yevdokimov adına Moskva Tibbi-Stomatologiya Universiteti, uşaq cərrahlığı kafedrasının müdiri, +7916-694-01-88, iqorpoddubnyi@yandex.ru</p>
Sponsor	
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yerli təşkilat	<p>Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Azərbaycan Tibb Universiteti Bakı şəhəri, S.Vurğun-23. +99412-597-38-98</p>
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi xarici təşkilat (lar)	<p>Federal dövlət büdcə ali təhsil müəssisəsi “A.İ. Yevdokimov adına Moskva Tibbi-Stomatologiya Universiteti” Moskva şəhəri, 127473.Deleqatskaya küçəsi 20-1. +7495-609-67-00</p>
Şəhər və il	<p>Bakı Moskva-2021</p>
Koordinasiya şurasına ilkin və sonrakı müraciət tarixi	<p>Bura Korrdinasiya şurası tərəfindən yazılır</p>
AMEA qeydiyyat nömrəsi	<p>Bu nömrə AMEA-da dissertasiya saytında qeydə alındıqdan sonra verilir (saytda olur)</p>
Qeydiyyat tarixi	<p>Bu AMEA-da verilir</p>
Maraqların toqquşması	<p>Yoxdur</p>

TƏDQIQATIN MƏZMUNU

<i>İşin adı</i>	“UŞAQLARDA YOĞUN BAĞIRSAĞIN CƏRRAHİ PATOLOGİYALARININ LAPAROSKOPIK ƏMƏLİYYATLARIN NƏTİCƏLƏRİNİN YAXŞILAŞDIRILMASI YOLLARI”
<i>Problem</i>	Yüksək texnologiyalı minimal invaziv cərrahiyyənin müasir inkişafı, eləcə də koloproktologiya da daxil olmaqla, müxtəlif klinik sahələrdə aktiv tətbiq edilməsi, uşaqlarda yoğun bağırsağın anadangəlmə və qazanılma xəstəliklərinin müxtəlifliyi, bu nazoloji formanın uşaq yaşlarının cərrahi xəstəlikləri içərisində xüsusi çəkiyə malik olması bu istiqamətdə bir ümumiləşdirilmiş elmi tədqiqat işinin aparılmasının aktuallığını müəyyən edir. Yoğun bağırsağın anadangəlmə anomaliyaları və qazanılma xəstəliklərinin müalicəsi zamanı əldə olunan böyük təcrübə hesabına uşaqlarda endovideocərrahi müdaxilənin tətbiqinin üstün cəhətlərini əsaslandırmaq və arqumentləşdirmək.
<i>Məqsəd</i>	Uşaqlarda yoğun bağırsağın anadangəlmə inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəliklərinin cərrahi müalicəsinin nəticələrinin yaxşılaşdırılması və yeni müalicə alqoritminin hazırlanması.
<i>Obyekt və müdaxilələr – (xəstə qrupları və müdaxilələr/proseduralar)</i>	Tədqiqata yoğun bağırsağın müxtəlif inkişaf qüsurları və cərrahi xəstəlikləri ilə 1 aylığından 17 yaşa kimi 400-ə yaxın pasiyentin müalicəsinin nəticələri daxil ediləcək. “Açıq” və laparoskopik cərrahi əməliyyat olunmuş, Hirşsprunq xəstəliyi olan, 7 günlükdən 17 yaşa qədər 200 uşaq (oğlan və qızlar). Yoğun bağırsağın iltihabi xəstəlikləri olan (Xoralı kolit və Kron xəstəliyinin ağırlaşmaları), planlı və təcili surətdə, “açıq” və laparoskopik üsulla əməliyyat olunmuş 100 uşaq (oğlan və qızlar). Yüksək anorektal atreziası olan, radikal laparoskopik assisə olunmuş əməliyyat keçirmiş 30 xəstə. Diffuz polipozu olan və radikal laparoskopik koloproktotomiya əməliyyatı keçirmiş 30 xəstə. Ayrı-ayrı yaşlarda laparoskopik əməliyyata məruz qalan, yoğun bağırsağın müxtəlif patologiyaları (yoğun bağırsağın ikiləşməsi, bağırsağ invaginasiyası, yoğun bağırsağın

	perforasiyası, düz bağırsağın sallanması) olan 30 uşaq.
Əsas qiymətləndirmə kriteriyası və onun ölçmə metodu	Tədqiqat və müqayisə qrupu arasında təhlil aparmaq üçün əməliyyatın seçim prinsipləri və texniki baxımdan təhlili, əməliyyatın davam etmə müddəti, əməliyyatdaxili ağırlaşmalar, əməliyyat zamanı qan itirmənin həcmi, stasionarda əməliyyatdan sonrakı reabilitasiya müddəti, əməliyyatdan sonra gözlənilən ağırlaşmalar, əməliyyatdan sonrakı dövrlərdə rentgenoloji və elektrofizioloji göstəricilər (elektromioqrafiya, monometriya, bağırsağın funksiyasının bərpa olunma müddəti) öyrəniləcək.
Əlavə qiymətləndirmə kriteriyaları və onların ölçmə metodları	Əməliyyat olunmuş xəstələrin həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi və uzaq nəticələrin yaxşılaşdırılması SF-36 sorğusuna əsasən qiymətləndiriləcək. Təqdim olunan metod və müalicə alqoritminin iqtisadi göstəriciləri “açıq” və laparoskopik əməliyyatlara sərf olunan vəsaitlərin hesablanması əsasən müəyyən ediləcəkdir.
Açar sözlər	Laparoskopiya, Yoğun bağırsaq, Hirşsprunq xəstəliyi, Kron xəstəliyi, Xoralı kolit, Polipoz, Anadangəlmə qüsurlar.
Obyektinə görə işin növü	Klinik
Məqsədinə görə işin növü	Müalicə
Vaxta görə işin növü	Retrospektiv
Klinik tədqiqatın modeli	Müalicəsi mini invaziv laparoskopik cərrahiyyənin geniş tətbiqini əsas tutan və müəllif tərəfindən hazırlanmış yeni alqoritmə əsaslanan xəstələrin əsas klinik qrupu ilə əvvəllər ümumi qəbul edilmiş metodlarla əməliyyat olunmuş xəstə qruplarının müqayisəli randomizə olunmamış retrospektiv tədqiqat işi.
Obyekt – xəstələr (material)	Tədqiqata yoğun bağırsağın müxtəlif inkişaf qüsurları və xəstəlikləri ilə 7 günlüyündən 17 yaşa kimi 400-ə yaxın uşağın müalicəsinin nəticələri daxil ediləcək.
Daxil etmə kriteriyaları	“Açıq” və laparoskopik cərrahi əməliyyat olunmuş, Hirşsprunq xəstəliyi olan, 7 gündən 17 yaşa qədər 200 uşaq (oğlan və qızlar). Yoğun bağırsağın iltihabi xəstəlikləri olan (Xoralı kolit və Kron xəstəliyinin ağırlaşmaları), planlı və təcili surətdə, “açıq” və laparoskopik üsulla əməliyyat olunmuş 100 uşaq (oğlan və qızlar). Yüksək anorektal atreziyası olan, radikal laparoskopik

	<p>assisə olunmuş əməliyyat keçirmiş 30 xəstə. Diffuz polipozu olan və radikal laparoskopik koloproktotomiya əməliyyatı keçirmiş 30 xəstə. Ayrı-ayrı yaşlarda laparoskopik əməliyyata məruz qalan, yoğun bağırsağın müxtəlif patologiyaları (yoğun bağırsağın ikiləşməsi, bağırsaq invaginasiyası, yoğun bağırsağın perforasiyası, düz bağırsağın düşməsi) olan 30 uşaq.</p>
Çıxarma kriteriyaları	Hərtərəfli kompleks qiymətləndirmə göstəricilərinə daxil olmayan pasiyentlər (meqakolon, dolixosiqma, yoğun bağırsağın bədxassəli törəmələri, sakral agenezisiyası olan düz bağırsaq atreziyalı xəstələr), tədqiqata daxil edilməyəcəklər.
Randomizasiya üsulu	Retrospektiv randomizasiya olunmamış tədqiqat işi
Müdaxilənin növü	Əməliyyat
Müdaxilənin açıqlaması	Əməliyyatlar laparoskop cihazı ilə həyata keçirilib. Uşağın yaşından asılı olaraq 3-5-10 millimetriklik portlardan istifadə olunub. Qanaxmanın minimum olması üçün digər vasitələrlə yanaşı (monopolyar, bipolyar) "LiqaSure" aləti tətbiq olunub.
Statistik və riyazi işləmlər	Alınan nəticələrin müasir statistik işlənməsi üçün ilkin mərhələdə parametrik üsuldan istifadə ediləcək. Sonrakı dövrdə qruplardakı göstəricilərin sayını nəzərə alaraq alınmış nəticələri dəqiqləşdirmək üçün qeyri-parametrik üsullar tətbiq ediləcəkdir.
Aktuallığı	<p>Tərəfimizdən tədqiqata cəlb edilmiş yoğun bağırsağın inkişaf qüsurları aşağıdakı tezlikdə rast gəlinir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yoğun bağırsağın aqanqliozu (Hirşprung xəstəliyi)-hər yenidoğulmuş uşaqda 1:5000, anorektal nahiyənin inkişaf qüsurları 1:3500-5000. Oğlanlarda qüsurlar daha mürəkkəb olub, tez-tez rast gəlinir (55-70%) • Hirşprung xəstəliyinin müalicəsi əməliyyat zamanı və ondan sonrakı ağırlaşmalarla müşayiət olunur (müxtəlif müəlliflərin məlumatına görə ağırlaşmalar 10-20% rast gəlinir). Enterokolitlə assosiasiya olunmuş kəskin Hirşprung xəstəliyi zamanı ölüm 30%-ə çatır. • Anorektal qüsurlar uşaqların əlil olmasına səbəb olan əsas xəstəliklərdən sayır. Statistik məlumatlara görə anorektal qüsurlar zamanı

uşaqlar əməliyyatdan sonrakı yaxın və uzaq dövrlərdə 30-60% hallarda bağırsağ möhtəviyyatını saxlaya bilmirlər.

- Xoralı kolit RF-da, əhali arasında 20:100000, (onların 10%-ni uşaqlar təşkil edir), Kron xəstəliyi 100000 əhaliyə 3.5 nəfər (20-25% uşaq) düşür. ABŞ-da xoralı kolit 10-19 yaşlı uşaqlar arasında 2:100000 rast gəlinir. Bu statistik məlumatlara baxmayaraq bağırsaqların iltihabi xəstəlikləri (BİX) daha çoxdur, belə ki, xoralı kolit və Kron xəstəliyinin yüngül formaları əksər vaxtlarda qeydə alınmır. 80-ci illərdən başlayaraq uşaqlar arasında Kron xəstəliyinin aşkar olunma tezliyi artıb. Böyük Britaniya və İsveçdə xəstələnmə iki dəfə artaraq hər 100000 əhaliyə 3.1 olmuşdur. 1993-cü ildə xəstəliyin yayılması 1,6:100000 olmuşdur (Cosgrove и соавт., 1996).
- Bağırsaqların iltihabi xəstəlikləri (Kron xəstəliyi və Xoralı kolit), uşaqlarda, xüsusilə ağır keçir və çoxsaylı fəsadlarla müşahidə olunur (toksik dilatasiya, perforasiya, qanaxma, striktura, keçməməzlik, abses və fistulaların formalaşması). Bu xəstəliklərdə yüksək ölüm, maliqnezasiyanın tez-tez rast gəlməsi xarakterikdir. Fəsadların cərrahi üsullarla aradan qaldırılması isə tez-tez əməliyyatdaxili və əməliyyat sonrası ağırlaşmalar və ölümlə nəticələndiyinə görə yüksək risk qrupuna aid edilir.
- Ən çox yayılmış şişlər arasında yoğun bağırsağın yuvenil poliplərini (həmçinin iltihabi və retension polip kimi də tanınır), göstərmək olar. Onlar 21 yaşa qədər olan uşaqlar arasında 1-3 % təşkil edir. 1 yaşa qədər olan uşaqlar arasında poliplər nadir hallarda rast gəlinir. Ən çox 2-10 yaşda aşkar edilir. Müxtəlif müəlliflərin məlumatına görə tək və qrup şəklində polipi olan hər 20 xəstədən birində diffuz polipoza rast gəlinir. Diffuz polipozun əhali arasında yayılması 13:1000000.
- Bir çox tədqiqatçıların məlumatına görə diffuz polipozlar 100% hallarda xərçəngə çevrilir.

Müalicə aparılmadıqda isə 16-45 yaşlı xəstələr bir qayda olaraq maddələr mübadiləsinin pozulması və xərçəngdən ölürlər.

- Təəssüf ki, uşaqlarda yoğun bağırsağın anadangəlmə inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəlikləri zamanı endovideocərrahi texnologiyanın tətbiqi çox zəif inkişaf edir və bəzi hallarda fikirlər də üst-üstə düşür. Bu metodikanın ilk və geniş tətbiq edildiyi yeganə sahə Hirsprung xəstəliyidir. Lakin bu xəstəlik zamanı təkrari əməliyyatların aparılması, həmçinin bağırsaqların iltihabi xəstəlikləri və diffuz polipozlarında təcili, planlı, birincili və təkrari müdaxilələrin azlığı və ədəbiyyat materiallarının qıtlığı bu xəstəliklərin ağır keçməsi, bağırsaqlarda olan iltihabi proseslər və qarın boşluğunda olan çoxsaylı bitişmələr və əməliyyatların mürəkkəbliyi ilə bağlıdır.
- Uşaqlarda yoğun bağırsağın anadangəlmə inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəliklərinin müxtəlifliyi, bu nazoloji formanın uşaq yaşlarının cərrahi xəstəlikləri içərisində xüsusi çəkiyə malik olması, endovideocərrahi texnologiyanın uşaq cərrahiyyəsinin bu sahəsində də tətbiq edilməsini aktual edir.
- Planlaşdırılan işdə əsas məqsəd yoğun bağırsağın ağır inkişaf qüsurları və xəstəlikləri zamanı az invaziv laparoskopik müalicənin yeni alqoritminin işlənilib hazırlanması və tətbiqini nəzərdə tutur. Nəticələrin yaxşılaşdırılması, çox mərhələli əməliyyatların bir mərhələli yerinə yetirilməsi, əməliyyat daxili və əməliyyat sonrası ağırlaşmaların, ölüm hallarının, azaldılması, həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və stasionar müalicənin iqtisadi effektivliyinin artırılması hesabına əldə edilməsi planlaşdırılır.
- İnkişaf qüsurları və qazanılma xəstəlikləri zamanı ağırlaşma və ölümün azaldılması diaqnostika və müalicənin (cərrahi və qeyri cərrahi), eyni zamanda məlum olan metodikaların

təkmilləşdirilməsi və yenilərinin işlənib tətbiq edilməsi hesabına əldə ediləcək. Bu əsasən endovideocərrahi texnologiyanın tətbiqi ilə həyata keçiriləcək.

Bu gün xarici ədəbiyyatlarda bu sahəyə həsr edilmiş bir sıra tədqiqat işləri mövcuddur. Videoendocərrahi əməliyyatların uşaqlarda bağırsağ şışləri zamanı [NabeshimaK., MachimuraT., Wasada M, etal. 2008], invaginasiyalarda [Ağayev G.X, 2000, 2016, Abasiyanik A, DasciZ, YosunkayaA, etal, 1997], mekkel divertikulunda [ChinnusamyPalanivelu, MCh, FRCS, MuthukumaranRangarajan, 2008], Hirsprung xəstəliyində [Quliyev Ç.B. və b. 1997, 2003, Poluxov R.Ş., və b. 2009, 2016. Nien-LuWang, Hung-ChangLee, etal, 2004], anorektal qüsurlarda [Poluxov R.Ş., və b. 2017, Sydorak, RM;Albanese, 2002] tətbiqi əməliyyatdan sonrakı ağırlaşmaların azalması, əməliyyat zamanı qanıtirmənin minimuma enməsi, bağırsaqların fəaliyyətinin daha tez bərpa olması, immun supressiya dərəcəsinin azalması və uşaqların klinikada daha az müddət qalmasını təmin edir.

Lakin bu imkanlara baxmayaraq uşaqlarda yoğun bağırsaqlar üzərində endoskopik əməliyyatların aparılmasının bir çox məsələləri, xüsusən də bağırsaqların təkrari əməliyyat tələb edən iltihabi xəstəlikləri, inkişaf qüsurlarına görə əvvəllər qüsurlu əməliyyat olunmuş uşaqlarda rekonstruktiv müdaxilələrin aparılmasının açıq və ya laparoskopik üsulla həyata keçirilməsi haqqında bu gün də vahid bir fikir yoxdur. Ona görə də hansı patologiyalar zamanı əməliyyatın laparoskopik icra edilməsi, göstəriş və əks göstərişlər, əməliyyat ölü müayinə taktikası və hazırlığın aparılması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bütün bunlar yoğun bağırsaqlarında laparoskopik əməliyyat keçirmiş uşaqlarda sonrakı nəticələrin öyrənilməsini aktual edir.

Toplanmış təcrübənin sistemləşdirilməsi, az invaziv müdaxilələrin ağırlaşmalarının analizinin aparılması, onların effektiv profilaktikası, həmçinin yoğun bağırsaqlar üzərində laparoskopik əməliyyat keçirmiş uşaqlarda müalicənin sonrakı nəticələrinin öyrənilməsini qarşıya məqsəd qoyan elmi-tədqiqat işinin aktuallığını endocərrahi texnologiyanın müasir təbabətdə geniş tətbiq olunması, eyni zamanda az

	<p>invaziv müdaxilələr haqqında toplanmış geniş təcrübə müəyyən edir. Ona görə də təcili və planlı cərrahiyyədə az travmatik əməliyyatların tətbiq olunma imkanlarının araşdırılması böyük əhəmiyyət kəsb edir.</p> <p>Bütün bunlarla yanaşı cərrahi müalicə metodunun seçilməsi üçün əsas əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdən biri də əməliyyat olunmuş xəstələrdə inteqral göstərici sayılan həyat keyfiyyətinin öyrənilməsidir.</p> <p>Səhiyyə sisteminin inkişafının yeni iqtisadi modelə keçdiyi bir zamanda endoskopik texnologiyanın uşaq cərrahiyyəsi praktikasında tətbiqinin iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi də az maraq doğurmur.</p> <p>Xarici ölkə müəlliflərinin təklif elədikləri metodikalara alternativ, rəqabətə davamlı, əsaslı işlənmiş, müxtəlif üsulların hazırlanması imkan verir ki, az invaziv müdaxilələr zamanı əməliyyat materiallarının istifadəsinə maksimum qənaət edilsin.</p>
Vəzifələr	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yoğun bağırsağın anadangəlmə inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəlikləri zamanı laparoskopik əməliyyatlara göstəriş və əks göstərişlərin işlənilməsi və hazırlanması. 2. Uşaqlarda yoğun bağırsağın aqanqliozunda birincili və təkrari müdaxilələrin yerinə yetirilməsi zamanı endovideocərrahi müdaxilənin tətbiqi taktikası və texnikasının optimallaşdırılması. 3. Uşaqlarda yüksək anorektal atreziyalar zamanı endovideocərrahi müdaxilənin tətbiqi taktikası və texnikasının optimallaşdırılması. 4. Uşaqlarda yoğun bağırsağın fəsadlaşmış iltihabi xəstəlikləri və diffuz polipozu zamanı laparoskopik texnologiyanın təcili və planlı sürətdə tətbiqi alqoritminin işlənilməsi və hazırlanması. 5. Uşaqlarda fərqli yaşlarda, yoğun bağırsağın müxtəlif hissələrində, təcili və planlı əməliyyat zamanı bağırsağ seqmentinin rezeksiyası və anastomozun qoyulmasının endocərrahi texnikasının optimallaşdırılması. 6. Yoğun bağırsağın anadangəlmə inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəlikləri zamanı ümumi qəbul edilmiş “açıq” üsulla, təklif olunan mini-invaziv laparoskopik əməliyyat nəticələrinin müqayisəli qiymətləndirilməsi. 7. Uşaq koloproktologiya praktikasında laparoskopik

	<p>texnologiyanın tətbiqinin iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi.</p>
<p>Orijinallıq (yeniliyi)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vətən və xarici ölkə ədəbiyyatının analizi nəticəsində mövzu üzrə az saylı elmi tədqiqat işinin olması müəyyən edilmişdir. RF-da Hirşprung xəstəliyinin laparoskopik assisə olunmuş malicəsinə dair doktorluq işi müdafiyyə olunmuşdur (B.B. Холостова, 2016 г.). Lakin bu elmi-tədqiqat işində Hirşprung xəstəliyi zamanı təkrari əməliyyatlar öz əksini tapmamışdır. • Bağırsaqların iltihabi xəstəlikləri (BİX) və diffuz polipozlarının laparoskopik texnologiyanın tətbiqi ilə müalicəsinə dair bizim məqalələrdən başqa məlumata rast gəlinmir. Dünya ədəbiyyatında isə yuxarıdakı patologiyalara həsr edilmiş (xoralı kolit, Kron xəstəliyi, diffuz polipoz), azsaylı pasiyentləri əhatə edən müxtəlif məqalələr verilmişdir. Bu işlərdə müəlliflər azsaylı müşahidələrə əsasən iltihabi xəstəliklər zamanı bəzi xəstələrin üzərində laparoskopik əməliyyatların aparılmasının prinsiplial imkanlarını əsaslandırmağa çalışırlar. Lakin bu zaman əməliyyatın texnikası, baş vermiş və gözlənilən ağırlaşmalar, müxtəlif qruplar arasında müqayisəli təhlillərin aparılmasına rast gəlinmir. • Ədəbiyyat materiallarında yoğun bağırsağ patologiyalarının endovideocərrahi texnologiyanın tətbiqinin bütün aspektlərini əhatə edən elmi tədqiqat işi praktiki olaraq yoxdur. Göstəriş və əks göstərişlər, uşaqlarda yoğun və düz bağırsağın endovideocərrahi əməliyyatları zamanı ümumi texniki yanaşma, müxtəlif yaşlarda olan uşaqlarda yoğun bağırsağın bu və ya digər qüsurlarında, təcili və planlı patologiyalarda laparoskopik əməliyyatların ətraflı texniki icrası, ağırlaşmaların təhlili və onun qarşısının alınması yolları, əməliyyatdan bilavasitə sonra və uzaq dövrlərdə müalicənin nəticələrinin müqayisəsi, yalnız endocərrahi texnikanın tətbiqini nəzərdə tutan radikal və etap əməliyyatların dəqiq alqoritminin işlənilib hazırlanması-bizim işimiz bunlara həsr

	<p>ediləcək.</p> <ul style="list-style-type: none"> Aparılan elmi-tədqiqat işi uşaq cərrahiyyəsində yeni bir istiqamətin əsasını qoyacaq.
Gözlənilən nəticələr və onların elmi-praktik əhəmiyyəti	<ul style="list-style-type: none"> Uşaqlarda yoğun bağırsağın anadangəlmə və qazanılma patologiyalarının mini-invaziv cərrahi müalicəsinin nəticələrinin işlənilib hazırlanmış metodika və alqoritmin gündəlik praktikaya tətbiqi hesabına yaxşılaşdırılması. Müasir yüksəktexnoloji az invaziv laparoskopik cərrahiyyənin inkişafı və onun klinik təbabətin müxtəlif sahələrində, koloproktologiyada, birincili və təkrari əməliyyatlar zamanı, planlı və təcili abdominal cərrahiyyədə tətbiq edilməsi hərtərəfli təhlil ediləcək, uşaqlarda yoğun bağırsağın anadangəlmə inkişaf qüsurları və qazanılma xəstəlikləri zamanı yeni müalicə alqoritmi işlənilib hazırlanacaq.
Maddi və texniki imkanlar	Azərbaycan Tibb Universitetinin tədris-cərrahiyyə klinikası, KTM-in uşaq cərrahlığı şöbəsi, Federal dövlət büdcəli ali təhsil müəsisəsi "A.İ. Yevdokimov adına Moskva Tibbi-Stomatologiya Universiteti" uşaq cərrahlığı kafedrası, Moskva səhiyyə idarəsinin Morozov şəhər uşaq klinik xəstəxanası və RF mərkəzi uşaq klinik xəstəxanasının maddi bazası
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yer	<p style="text-align: center;">Azərbaycan Tibb Universiteti Xarici müəsisə. Federal dövlət büdcəli ali təhsil müəsisəsi "A.İ. Yevdokimov adına Moskva Tibbi-Stomatologiya Universiteti"</p>
İşə başlama vaxtı	2021-ci il
İşin bitirmə vaxtı	2024-cü il
İşin müddəti	2021-2024
İşin mərhələləri	<p>I mərhələ. 2021- cu il</p> <p>Dissertasiya mövzusu üzrə müasir elmi ədəbiyyatla tanışlıq və ədəbiyyat məlumatlarının toplanması. Tədqiqatın ilkin materiallarının toplanması. Əldə edilən ilkin nəticələrin əsasında məqalə və tezislərin dərc olunması. Dissertasiya mövzusunun təsdiqi. Mövzu üzrə elmi ədəbiyyat materialları üzərində işin başa çatdırılması. Dissertasiyanın "Ədəbiyyat icmalı" və "Tədqiqatın materialı və üsulları"</p>

	<p>fəsillərinin ilkin variantının hazırlanması.</p> <p>II mərhələ. 2022- ci il Tədqiqatın ilkin materiallarının toplanması. Xəstələrin bazasının yaradılması. Əldə olunmuş məlumatlar əsasında cədvəl, qrafik və diaqramların hazırlanması. Dissertasiya mövzusu üzrə məqalə və tezislərin dərc olunması. Dissertasiyanın “Ədəbiyyat icmalı” və “Tədqiqatın materialı və üsulları” fəsillərinin son variantının hazırlanması. Alınmış nəticələrin təhlil edilməsi. Dissertasiya işinin şəxsi tədqiqatların nəticələrinə həsr olunmuş fəsillərinin ilkin variantının hazırlanması.</p> <p>III mərhələ. 2023- cü il Dissertasiyanın “Alınmış nəticələrin müzakirəsi” fəslinin ilkin variantının hazırlanması. Yerli və xarici ölkələrdə keçirilən elmi konfranslarda tədqiqatın nəticələri barədə məruzələrin edilməsi. Dissertasiya mövzusu üzrə məqalə və tezislərin dərc olunmasının davam etdirilməsi. Dissertasiyanın şəxsi tədqiqatların nəticələrinə həsr olunmuş fəsillərinin son variantının hazırlanması.</p> <p>IV mərhələ. 2024-cü il Dissertasiyanın “Alınmış nəticələrin müzakirəsi” fəslinə və “Nəticələr” bölməsi üzərində işlərin tamamlanması. Ədəbiyyat siyahısının son variantının hazırlanması. Həyata keçirilmiş statistik analizin dürüstlüyünün təyin edilməsi. İlkin müzakirədə dissertasiyaya edilən irad və təklifləri nəzərə almaqla onun son variantının hazırlanması. Dissertasiyanın aprotasiya şurasında müzakirəsinin keçirilməsi. Dissertasiyanın son variantının açıq müdafiəyə təqdim olunması.</p>
Ədəbiyyat	<p>Ağayev G.X., Uşaqlarda kəskin bağırsağ invaginasiyasının müalicəsində təcrübəmiz. Azərbaycan perinatologiya və pediatriya jurnalı. V 2. N 1.2016. p.90-95</p> <p>Quliyev Ç.B., Hirşprunq xəstəliyinin Bairov-Duamel üsulu ilə cərrahi müalicəsində yeni metod, VI Beynəlxalq Avrasiya cərrahiyyə və Qastroenterologiya konqresinin materialları-Bakı-2003. s.87</p> <p>Полухов Р.Ш., Аноректальная дисфункция возникшая</p>

	<p>после хирургического лечения болезни Гиршпрунга и ее коррекция. Журнал Клинична “ХИРУРГИЯ” №1. 2017, с.16-18</p> <p>Aubdoollah TH, Li K, Zhang X, et al. Clinical outcomes and ergonomics analysis of three laparoscopic techniques for Hirschsprung's disease, World J Gastroenterol. 2015 Aug 7;21(29):8903-11;</p> <p>Pini-Prato A, Faticato MG, Barabino A, Arrigo S, Gandullia P, Mazzola C, Disma N, Montobbio G, Mattioli G. Minimally invasive surgery for paediatric inflammatory bowel disease: Personal experience and literature review. World J Gastroenterol. 2015 Oct 28;21(40):11312-20</p> <p>Perger L, Little DC, et al. Minimal access laparoscopic surgery for treatment of ulcerative colitis and familial adenomatous polyposis coli in children and adolescents. J Laparoendosc Adv Surg Tech A. 2014 Oct;24(10):731-4.</p> <p>Awad K1, El Debeiky M1, et al. Laparoscopic Suture Rectopexy for Persistent Rectal Prolapse in Children: Is It a Safe and Effective First-Line Intervention? J Laparoendosc Adv Surg Tech A. 2016 Apr;26(4):324-7</p> <p>Лапароскопические операции при тяжелом неспецифическом язвенном колите у детей / Поддубный И.В., Исаев А.А., Алиева Э.И., Козлов М.Ю., Наковкин О.Н. // Колопроктология. 2006, 4, 47-48;</p> <p>Первый опыт лапароскопического эндоректального низведения толстой кишки при болезни Гиршпрунга у детей / Поддубный И.В., А.А.Исаев, Э.И.Алиева // Детская хирургия, 2006, 3, 7-9;</p>
<i>Tədqiqatın hazırkı vəziyyəti</i>	Davama edir.
<i>İşlə əlaqədar çap olunan məqalələr</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uşaqlarda mədə-bağırsaq traktının qamartom polipozu (Peys-Egers sindromu) Ç.B.Quliyev, R.Ş.Poluxov, M.U.İsmayılov. Cərrahiyyə jurnalı, Bakı-2007, s.46-50 2. Uşaqlarda fistula ilə fəsadlaşan anorektal daralmaların diaqnostika və müalicəsi. Ç.B.Quliyev, R.Ş.Poluxov, M.U.İsmayılov. L.O Zeyniyev., V.Ə. Məhəmmədov. Sağlamlıq jurnalı-2009, №10, s 37-38 3. Десятилетний опыт лапароскопических операций при

аганглиозе толстой кишки у детей. Поддубный И.В., Козлов М.Ю., Толстов К.Н., Афаунов М.В., Исмаилов М.У. Российский вестник детской хирургии, анестезиологии и реаниматологии. 2013. Т. 3. № 4. С. 28-33.

4. Повторные лапароскопические операции при болезни гиршпрунга у детей. Поддубный И.В., Козлов М.Ю., Трунов В.О., Толстов К.Н., Афаунов М.В., Исмаилов М.У. Российский вестник детской хирургии, анестезиологии и реаниматологии. 2014. Т. 4. № 2. С. 94-98. 1

5. Гемангиомы как причина кишечных кровотечений у детей. Кулиев Ч.Б., Поддубный И.В., Исмаилов М.У., Рагимова Х.С., Дьяконова Е.Ю. Хирург. 2014. № 11. С. 61-66. 1

6. Лапароскопические операции при патологии дивертикула меккеля. Поддубный И.В., Дьяконова Е.Ю., Исмаилов М.У., Трунов В.О., Махаду А.Р., Ярустовский П.М., Бекин А.С., Толстов К.Н. Детская хирургия. 2015. Т. 19. № 5. С. 4-6. 4

7. Сочетание тяжелого течения язвенной болезни и гемофилии в у ребенка. клиническое наблюдение. Дьяконова Е.Ю., Поддубный И.В., Исмаилов М.У., Колтунов И.Е., Петров В.Ю., Наковкин О.Н., Гафарова Д.А., Кузнецова Т.В. Педиатрическая фармакология. 2015. Т. 12. № 1. С. 89-91.

8. Хирургические осложнения геморрагического васкулита у ребенка. Дьяконова Е.Ю., Поддубный И.В., Петров В.Ю., Исмаилов М.У., Фёдорова Е.В., Наковкин О.Н., Бенин А.С., Кузнецова Т.В. Педиатрическая фармакология. 2015. Т. 12. № 6. С. 668-671. 0

9. Возможности лапароскопической хирургии при повторных операциях по поводу болезни гиршпрунга у

детей. Поддубный И.В., Козлов М.Ю., Малашенко А.С., Щербакова О.В., Сытьков В.В., Исмаилов М.У. Детская хирургия. 2017. Т. 21. № 6. С. 294-296.

10. Лечение осложненной болезни Крона у подростков: обзор литературы и собственных наблюдений. Поддубный И.В., Щербакова О.В., Козлов М.Ю., Исмаилов М.У., Трунов В.О., Алиева Э.И., Доктор.Ру. 2017. № 12 . С. 56-61.

11. Hirsprung xəstəliyinin Bairov-Duamel üsulu ilə cərrahi müalicəsində yeni metod. Ç.B.Quliyev, M.U.İsmayılov. VI Beynəlxalq Avrasiya cərrahiyyə və gastroenterologiya konqresinin materialları. Bakı-2003. s.87

12. Diagnostics and treatment of the distal polyps og large intestine in children. XII Beynəlxalq Avrasiya cərrahiyyə və gastroenterologiya konqresinin materialları. Ç.B.Quliyev, M.U.İsmayılov. Bakı-2011, s. 212

13. Хирургическое лечение детей с язвенным колитом: современные тенденции, преимущества и недостатки. И.В.Поддубный М.У. Исмаилов. Съезд детских хирургов России. Москва-2015.с-145

14. Возможности минимально-инвазивной хирургии при лечении детей с болезнью Крона. И.В.Поддубный, М.У Исмаилов. Съезд детских хирургов Росси. Москва-2015. с-148

15. Лапароскопические операции при пороках развития и заболеваниях толстой кишки у детей. И.В.Поддубный, М.У. Исмаилов. Azərbaycan Tibb Universitetinin yaradılmasının 90 illik yubileyi. Bakı-2020. s-88

	16. Uşaqlarda Hirsprung xəstəliyinin laparoskopik əməliyyatları. M.U.İsmayılov. R. Ş. Poluxov. Əməkdar Elm Xadimi, Professor Tamerlan Əziz oğlu Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş "Təbabətin aktual problemləri-2021" mövzusunda Beynəlxalq elmi-praktik kongresin materialları. Bakı-2021, s- 58
Abstract (in english)	
Name of study:	"COMPARATIVE EVALUATION OF THE RESULTS OF LAPAROSCOPIC TREATMENT FOR LARGE INTESTINE'S DEVELOPMENTAL DEFECTS AND SURGICAL DISEASES IN CHILDREN"
Background:	
Objective:	Improving the results of treatment of congenital anomalies and acquired diseases of the large intestine in children as a result of the application of modern high-tech minimally invasive laparoscopic surgery and the development of a new treatment algorithm.
Material and methods (patient groups and interventions):	The study will include the results of the treatment of about 700 children aged 7 days to 17 years with various developmental defects and diseases of the large intestine. 500 children (male,female) from 7 days to 17 years of age with Hirschsprung's disease who underwent "open" and laparoscopic surgery. 100 children (male,female) with inflammatory bowel disease (complications of ulcerative colitis and Crohn's disease, polyposis, etc.), planned and urgent, "open" and laparoscopic surgery. General clinical examinations, laboratory tests (results of general and biochemical analysis of blood, urine), instrumental examination methods (CT, MRI, X-ray, endoscopy, intra-abdominal examinations), preoperative and postoperative morphological diagnosis, as well as retrospective analysis of medical history and results The results of statistical processing will be used. The surgeries will be performed with minimally invasive surgical equipment from Karl Storz.
Primary outcome:	The results of the treatment of about 700 children from 7 to 17 years of age with various developmental defects and inflammatory diseases of the large intestine from 1995 to

	<p>2020 will be included.</p> <p>30 patients with high anorectal atresia underwent radical laparoscopic assisted surgery.</p> <p>30 patients with diffuse polyposis underwent radical laparoscopic colectomy.</p> <p>30 children undergoing laparoscopic surgery at different ages, with various pathologies of the large intestine (colon doubling, intestinal intussusception, perforation of the large intestine, rectal prolapse).</p>
Secondary outcome:	<p>Patients not included in the comprehensive assessment (megacolon, dolichosigma, malignant tumors of the large intestine) will not be included in the study.</p>
Key words:	<p>Laparoscopy, Large Intestine, Hirschsprung's disease, Crohn's disease, Ulcerative colitis, Polyposis.</p>
Study type and design:	